

การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิทย์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี
สาขาเทคโนโลยีการศึกษา

วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
พฤษภาคม 2556
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

ประกาศคุณูปการ

คุณฐิณิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตาช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แย้มกสิกร ประธานกรรมการควบคุมคุณฐิณิพนธ์ รองศาสตราจารย์
ดร.ทิพย์เกสร บุญอำไพ และรองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ กรรมการควบคุม
คุณฐิณิพนธ์ ที่ได้กรุณาแนะนำ ให้คำปรึกษาด้วยดีตลอดระยะเวลาในการดำเนินการอันเป็นสิ่งที่
ผู้วิจัยซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบคุณฐิณิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ
ในการปรับปรุงแก้ไข จนทำให้คุณฐิณิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ
ทุกท่าน ที่ปรากฏชื่อในคุณฐิณิพนธ์นี้ ที่ได้กรุณาและให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือ
รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำคุณฐิณิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณอาจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ ที่ให้ความอนุเคราะห์
และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัว ที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน
และให้กำลังใจเสมอมา ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้กล่าวนามในที่นี้ที่มีส่วนช่วยเหลือ ติดต่อ
ประสานงาน และให้กำลังใจในการทำวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากคุณฐิณิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ
ของบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้อบรม สั่งสอน ชี้แนะแนวทางการศึกษา
ตลอดจนมีส่วนในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัย

วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง

52810136: สาขาวิชา: เทคโนโลยีการศึกษา; ปร.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ/ จิตวิจัย

วิลาวัลย์ โพธิ์ทอง: การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิจัย สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา (A DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO DEVELOP THE RESEARCH MIND FOR UNDERGRADUATE STUDENTS IN EDUCATIONAL TECHNOLOGY MAJOR) คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์: มนตรี แยมกสิกร, กศ.ค., ทิพย์เกสร บุญอำไพ, ปร.ด. 274 หน้า. ปี พ.ศ. 2556.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิจัยสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา โดยการวัดจิตวิจัย เป็นการวัดแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดจิตวิจัย มีกระบวนการวิจัย 3 ขั้นตอนหลัก คือ

ขั้นสร้างรูปแบบการสอน (Construction) ประกอบด้วย การสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อสรุปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในการร่างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิจัย จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการสอนฯ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ขั้นนำรูปแบบการสอนไปใช้ในสถานการณ์จริง (Implementation) ผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการทดลองแบบ One-way Repeated Measured Design ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยกลุ่มตัวอย่างที่นำรูปแบบการสอนไปใช้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเป็นเนื้อหาสาระในรายวิชาการวิจัย และพัฒนาสื่อ (Media Research and Development) ดำเนินการทดลอง 1 ภาคเรียน คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555

ขั้นประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการสอนฯ และประเมินความพึงพอใจของนิสิตจากแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การประเมินรูปแบบการสอนฯ พิจารณาจากแนวโน้มพัฒนาการของคะแนนจิตวิจัย และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.16

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิจัย สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มีชื่อเรียกว่า “MER” มาจากกระบวนการวิจัยทั้ง 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เปิดใจรับ (Opening up Mind) ระยะที่ 2 ซึมซับประสบการณ์ (Providing Direct Experience) และระยะที่ 3 สานสร้างจิตวิจัย (Research Mind Nurturing)
2. ค่าเฉลี่ยคะแนนของคะแนนที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้รูปแบบการสอนด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีแนวโน้มของพัฒนาการจิตวิจัยของผู้เรียนสูงขึ้น โดยพิจารณาจากผลคะแนนจากรูปแบบการสอน ระยะที่ 1 เปิดใจรับ (Opening up Mind) จำนวน 4 ครั้ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระยะที่ 3 สานสร้างจิตวิจัย (Research Mind Nurturing) จำนวน 2 ครั้ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ระดับความพึงพอใจของนิสิตที่เรียนจากรูปแบบการสอนฯ พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

52810136: MAJOR: EDUCATIONAL TECHNOLOGY; Ph.D. (EDUCATIONAL TECHNOLOGY)

KEYWORDS: AN INSTRUCTIONAL MODEL/ RESEARCH MIND.

WILAWAN PHOTHONG: A DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO DEVELOP THE RESEARCH MIND FOR UNDERGRADUATE STUDENTS IN EDUCATIONAL TECHNOLOGY MAJOR. ADVISORY COMMITTEE: MONTREE YAMKASIKORN, Ed.D., TIPKESORN BOONAMPAI, Ph.D. 274 P. 2013.

The purposed of the study was to develop an instructional model for developing research mind of educational technology undergraduate students. The research process comprised of three phases. The first phase was on constructing the instructional model; it began with content analysis of documents in order to create instructional model prototype, then validation the validity and reliability of model with 5 experts.

The second phase was implementing the developed instructional model with 3rd year undergraduate in educational technology program. The implementation was done in the second semester of the 2012, academic years.

The third phase was about evaluating the efficiency of the model and evaluation students' satisfaction. The model's efficiency evaluation was done through focus group discussion of 9 experts with the average at 4.16. Student satisfaction evaluation was done through the use of questionnaires.

Results of the study, it was found that;

1. The developed model was called "MER" featuring of 3 stages of activity, stage 1; opening up mind, stage 2; providing direct experience and stage 3; research mind nurturing
2. There is a tendency of research mind development during teaching with the "MER" model considered from the scores of stage 1 "opening up mind" with a statistical significant difference at .05 level, and also the scores of stage 3; "research mind nurturing" with a statistical significant difference at .01 level.
3. Students had high satisfaction forwards the "MER" model with the average at 4.20

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ความสำคัญของการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	9
ขอบเขตการดำเนินงาน.....	9
กรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนา.....	10
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอน.....	16
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน.....	32
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ.....	69
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจ.....	86
ตอนที่ 5 จิตวิจัย และกระบวนการสร้างจิตวิจัย.....	97
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	109
ขั้นที่ 1 สร้างรูปแบบการสอน (Construction) และตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการสอน.....	111
ขั้นที่ 2 นำรูปแบบการสอนไปใช้ในสถานการณ์จริง (Implementation) และศึกษาผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น.....	119
ขั้นที่ 3 การประเมิน (Evaluation) ประสิทธิภาพรูปแบบการสอนที่สร้างขึ้น และประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อรูปแบบการสอน.....	123

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	125
ตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อยกร่างรูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาจิตวิทย์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา.....	125
ตอนที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิทย์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา.....	149
ตอนที่ 3 ผลการรับรองรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิทย์ สำหรับนิสิตระดับ ปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ.....	169
5 ต้นแบบชิ้นงาน.....	172
ตอนที่ 1 รูปแบบการสอน.....	174
ตอนที่ 2 การนำรูปแบบฯ ไปใช้ (Application)	187
ตอนที่ 3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation and Assessment).....	190
6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	193
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	193
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	193
สรุปผลการวิจัย.....	195
อภิปรายผล.....	196
ข้อเสนอแนะ.....	201
บรรณานุกรม.....	203
ภาคผนวก.....	216
ภาคผนวก ก.....	217
ภาคผนวก ข.....	221
ภาคผนวก ค.....	224
ภาคผนวก ง.....	233
ภาคผนวก จ.....	239
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	274

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เปรียบเทียบประเภทรูปแบบจำลองระบบการเรียนการสอนกับคุณลักษณะที่ต้องการ.....	21
2	รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน 4 รูปแบบ.....	44
3	บทบาทครูในการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการวิจัยของทิสนา แคมมณี (2547).....	57
4	รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการของสุวิมล ว่องวานิช (2553).....	83
5	ผลการสังเคราะห์รูปแบบ และกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน.....	126
6	การวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะที่สำคัญของจิตวิจัย.....	130
7	รูปแบบการสอนและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาด้าน จิตพิสัย.....	134
8	ตัวชี้วัด และนิยามเชิงปฏิบัติการของจิตวิจัย.....	138
9	วงจรการวิจัยระยะที่ 1 เตรียมความพร้อม (Preparation).....	147
10	วงจรการวิจัยระยะที่ 2 ปฏิบัติการวิจัย (Research Operation).....	148
11	วงจรการวิจัยระยะที่ 3 สะท้อนผล ทบทวน (After Action Review/ Reflection).....	148
12	ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนฯ ในระยะ ที่ 1 ของนิสิตที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนฯ.....	149
13	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนฯ ในระยะที่ 1 เปิดใจรับ ของนิสิตที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนฯ.....	150
14	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการวัดจิตวิจัยระหว่างกิจกรรม การเรียนของนิสิตที่เรียนจากรูปแบบการสอนฯ ในระยะที่ 1 เปิดใจรับ ด้วยวิธีการของ Bonferroni.....	150
15	ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนและค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนที่ได้ จากขั้นตอนการระบุปัญหาของนิสิตที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนฯ.....	151
16	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากขั้นตอนการระบุปัญหาในระยะ ที่ 1 ของนิสิตที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนฯ.....	152
17	ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนที่ได้จากขั้นตอนการตั้งคำถาม ของนิสิตที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนฯ.....	152

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากขั้นตอนการตั้งคำถามในระยที่ 1 ของนิติตที่เรียนด้วยรูปแบบการสอน.....	153
19 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากขั้นตอนการตั้งคำถามระหว่าง กิจกรรมการเรียนของนิติตที่เรียนจากรูปแบบการสอนฯ ในระยที่ 1.....	153
20 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนและค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนที่ได้จาก ขั้นตอนการคาดคะเนคำตอบของนิติตที่เรียนด้วยรูปแบบการสอน.....	154
21 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากขั้นตอนการคาดคะเนคำตอบใน ระยที่ 1 ของนิติตที่เรียนด้วยรูปแบบการสอน.....	155
22 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากขั้นตอนการคาดคะเนคำตอบ ระหว่างกิจกรรมการเรียนของนิติตที่เรียนจากรูปแบบการสอนฯ ในระยที่ 1.....	155
23 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนและค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนที่ได้จาก ขั้นตอนการแสวงหาคำตอบของนิติตที่เรียนด้วยรูปแบบการสอน.....	156
24 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากขั้นตอนการแสวงหาคำตอบใน ระยที่ 1 ของนิติตที่เรียนด้วยรูปแบบการสอน.....	157
25 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากขั้นตอนการแสวงหาคำตอบระหว่าง กิจกรรมการเรียนของนิติตที่เรียนจากรูปแบบการสอนฯ ในระยที่ 1 เปิดใจรับ.....	157
26 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนและค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนที่ได้จาก รูปแบบการสอนฯในระยที่ 2 ซึมซับประสบการณ์.....	158
27 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนฯในระยที่ 2 ซึมซับประสบการณ์.....	159
28 ผลคะแนนจิตวิจัก่อน และหลังเรียนในระยที่ 3 สานสร้างจิตวิจั.....	160
29 คะแนนเฉลี่ยแสดงระดับความพึงพอใจของนิติตที่เรียนจากรูปแบบการสอนฯ จาก ระบบสำรวจความคิดเห็นของนิติตต่อการเรียนการสอน.....	166
30 คะแนนเฉลี่ยแสดงระดับความพึงพอใจของนิติตที่เรียนจากรูปแบบการสอนฯ จาก แบบสอบถามความพึงพอใจ.....	167

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
31 ผลการรับรองรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิทย์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา.....	169
32 ขั้นตอนการสอนตามรูปแบบ MER ในระยะที่ 1 เปิดใจรับ (Opening up Mind).....	175
33 ขั้นตอนการสอนตามรูปแบบ MER ในระยะที่ 2 ซึมซับประสบการณ์ (Providing Direct Experience).....	179
34 ขั้นตอนการสอนตามรูปแบบ MER ในระยะที่ 3 สานสร้างจิตวิทย์ (Research Mind Nurturing).....	184
35 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ.....	225

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิทย์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา.....	11
2 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิทย์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีสาขาเทคโนโลยีการศึกษา.....	12
3 รูปแบบระบบการเรียนการสอนของ กาเย่ บริกส์ และแวกเกอร์.....	23
4 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในระบบการวิจัย.....	40
5 แนวทางการใช้การวิจัยในการเรียนการสอน.....	43
6 รูปแบบการสอนแบบวิจัยของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์.....	52
7 สี่ขั้นของการสอนที่มีวิจัยเป็นฐาน.....	58
8 ความคิดเกี่ยวกับการให้การศึกษาด้วยวิธีวิจัยของ สุดาพร ถักษณีนาวิน.....	60
9 ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการของ เลวิน.....	75
10 ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการของ อีลเลียต.....	77
11 ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ เอบัท.....	79
12 ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของ โกเสน และเมเนียน.....	80
13 วงจรการวิจัยปฏิบัติการของ ฟรีแมน.....	82
14 รูปแบบของการจัดกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจของ คินลอว์.....	92
15 พีรามิดการเสริมพลังอำนาจของ เทรซี่.....	93
16 เส้นทางปรีะมิดแห่งพลังอำนาจของ พรทิพย์ โกไคยอุดม.....	95
17 รูปแบบองค์กรกระจายอำนาจของ บลองค์ชาร์ด คาร์ลอส และแรนดอล์ฟ.....	96
18 กรอบแนวคิดกระบวนการสร้างจิตวิทย์.....	105
19 กระบวนการวิจัยที่ใช้ในการดำเนินงาน.....	110
20 รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาจิตวิทย์ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา (MER Model).....	173
21 การจัดที่นั่งในชั้นเรียน.....	190